

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 30-04-2020 r.

Adam Bodnar

XI.812.150.2020.AKB

Pan
Maciej Łopiński
p.o. Prezesa Zarządu
Telewizji Polskiej S.A.
ul. Jana Pawła Woronicza 17
00-999 WARSZAWA

Szanowny Panie Prezesie!

Do mojego Biura wpłynęło kilkadziesiąt wniosków od obywateli z niepełnosprawnością słuchu – głuchych i słabosłyszących – w sprawie **zapewnienia dostępności debaty kandydatów na urząd Prezydenta RP, która ma być transmitowana przez telewizję publiczną w dniu 6 maja 2020 r.** W tym przypadku dostępność musiałaby polegać na opatrzeniu transmisji napisami na żywo oraz wysokiej jakości tłumaczeniem na Polski Język Migowy (PJM).

Wnioskodawcy apelują o to, aby **tłumaczenie na język migowy** zostało **zrealizowane zgodnie z obowiązującymi na świecie standardami**, do których należy m.in. praca tłumaczy w zespole, gdzie każdy z nich tłumaczy nie więcej niż 15 do 20 minut spotkania. Podkreślają również, że Instytut Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego opublikował *Wytyczne na czas kryzysu w sprawie sposobu realizacji i jakości tłumaczeń na język migowy w utworach audiowizualnych* w oparciu o badania z 2019 r. Ten dokument stanowi przystępne źródło wiedzy na temat tłumaczeń na język migowy oraz materiał do bezpośredniego wykorzystania dla nadawców. Jednym z wyznaczników realizacji wysokiej jakości tłumaczenia na PJM, opisanych w tym opracowaniu, jest zapewnienie, aby postać tłumacza kadrowana od pasa w górę była nie mniejsza niż 1/8 wielkości ekranu. W przypadku, gdy tłumacz jest mniejszy, odbiór treści jest utrudniony, a dla osób starszych i słabowidzących praktycznie niemożliwy, przez co tłumaczony komunikat jest dla nich niedostępny.

Pragnę zwrócić uwagę Pana Prezesa, że osoby głuche i słabosłyszące doświadczają w czasie epidemii wykluczenia, przede wszystkim komunikacyjnego, w różnych

d dziedzinach życia, w tym w kontaktach ze służbą zdrowia i organami państwa odpowiedzialnymi za informowanie obywateli o aktualnej sytuacji panującej w kraju. Omawiana debata będzie stanowić dla tej grupy osób jedno z głównych źródeł wiedzy o sylwetkach i programach kandydatów na urząd Prezydenta RP. Informacji takich nie mogą bowiem uzyskać z innych źródeł, gdyż – co do zasady – materiały komitetów wyborczych nie są dostosowywane do różnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Z tego względu **popieram apel osób głuchych i słabosłyszących** o zapewnienie przez telewizję publiczną pełnej dostępności mającej się odbyć debaty.

Chciałbym zaznaczyć, że jako organ monitorujący wdrażanie postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 poz. 1169), w tym szczególnie trudnym czasie wielką wagę przykładam do zapewnienia jak najwyższego poziomu realizacji praw osób w szczególności narażonych na wykluczenie, którymi niewątpliwie są osoby z niepełnosprawnościami. Ratyfikacja przez Polskę tej Konwencji potwierdziła prawo osób z niepełnosprawnościami do pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności oraz poszanowania ich przyrodzonej godności. Konwencja opiera się bowiem m.in. na zasadach niedyskryminacji, pełnego i skutecznego udziału i włączeniu w społeczeństwo, równości szans oraz dostępności, o czym stanowi jej art. 3. W kontekście aktualnej sytuacji, czuję się w obowiązku przypomnieć, że państwa-strony Konwencji mają **obowiązek podjąć niezbędne środki, aby zapewnić osobom z niepełnosprawnościami możliwość poszukiwania i pozyskiwania informacji na zasadzie równości z innymi osobami, m.in. poprzez dostarczanie osobom niepełnosprawnym informacji przeznaczonych dla ogółu społeczeństwa, w dostępnych dla nich formach i technologiach, odpowiednio do różnych rodzajów niepełnosprawności, na czas i bez dodatkowych kosztów, o czym stanowi art. 21 Konwencji**. Z kolei art. 29 Konwencji gwarantuje osobom z niepełnosprawnościami **prawo do efektywnego i pełnego uczestnictwa w życiu politycznym i publicznym**, na zasadzie równości z osobami bez niepełnosprawności.

Artykuł 32 ust. 2 Konstytucji RP stanowi, że nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. Z kolei zgodnie z art. 21 ust. 1a pkt 10 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2019 r. poz. 361, z późn. zm.), jednym z zadań telewizji publicznej, wynikającym z realizacji jej misji, jest zapewnianie dostępności programów lub ich części i innych usług dla osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu wzroku oraz osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu słuchu. Z art. 21 ust. 2 pkt 5a tej ustawy wynika natomiast, że programy i inne usługi telewizji publicznej powinny sprzyjać integracji społecznej, w tym przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu. Biorąc powyższe po uwagę, niezależnie od obowiązku nadawców telewizyjnych zapewnienia w 2020 r.

określonych w przepisach udogodnień dla osób niepełnosprawnych, **zagwarantowanie pełnej dostępności omawianej debaty, rozumianej jako zaopatrzenie jej w udogodnienia dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności, z pewnością stanowi realizację tak interesu publicznego, jak i misji telewizji publicznej.**

Jednocześnie uprzejmie informuję, że skierowałem wystąpienie w sprawie dostępności programów telewizyjnych dla osób z niepełnosprawnością słuchu, w tym zapewnienia realizacji tłumaczeń programów telewizyjnych na język migowy w oparciu o opisane wyżej standardy, na ręce Pana Witolda Kołodziejewskiego, Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji¹. Z otrzymanej od Pana Przewodniczącego odpowiedzi² wynika, że KRRiT dostrzegła opisywany problem i zwróciła uwagę nadawcom na konieczność zapewnienia wysokiej jakości tłumaczenia i innych udogodnień dla osób z niepełnosprawnościami w programach, w których publikowane są informacje i komunikaty organów państwa odpowiedzialnych za informowanie obywateli o aktualnej sytuacji panującej w kraju w związku z pandemią COVID-19.

Niezależnie od powyższego niezmiennie stoję na stanowisku, że przeprowadzenie w najbliższym czasie wyborów na urząd Prezydenta RP z uwagi na zagrożenia dla zdrowia publicznego związane z COVID-19 nie jest możliwe. Ponadto rozwiązania zawarte w procedowanej aktualnie w Senacie ustawie o szczególnych zasadach przeprowadzania wyborów powszechnych na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych w 2020 r. (druk senacki nr 99) nie zapewniają wystarczających gwarancji, że wybory zostaną przeprowadzone zgodnie z zasadą powszechności wyborów (art. 127 ust. 1 Konstytucji RP) i nie są w stanie umożliwić pełnej realizacji przez obywateli czynnego prawa wyborczego, o którym mowa w art. 62 ust. 1 Konstytucji RP. Duże grupy wyborców mogą być bowiem wyłączone z możliwości udziału w głosowaniu z uwagi na **nieadekwatność i nieskuteczność procedury głosowania korespondencyjnego wprowadzonej w ww. przewidzianej formule**, w tak krótkim czasie przed wyborami, bez rozbudowanej akcji informacyjnej. Co więcej, zawarte w ustawie rozwiązania nie

¹ Pismo Rzecznika Praw Obywatelskich do Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 8 kwietnia 2020 r., znak: XI.812.10.2020.AKB, dostępne pod adresem: <https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Wyst%C4%85pienie%20do%20Przewodnicz%C4%85cego%20KRRiT%2C%208.04.2020.pdf>.

² Pismo Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji do Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 21 kwietnia 2020 r., znak: DS.071.44.11.2020 r., dostępne pod adresem: <https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Odpowied%C5%BA%20KRRiT%2C%2021.04.%202020.pdf>.

gwarantują również wypełniania zasady równości szans kandydatów, co wpływa na realizację biernego prawa wyborczego³.

Biorąc powyższe pod uwagę, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627, t.j.), zwracam się do Pana Prezesa z uprzejmą prośbą o **podjęcie niezbędnych działań w celu zagwarantowania osobom z niepełnosprawnościami realizacji ich praw, w tym prawa pozyskiwania informacji i udziału w życiu publicznym na zasadzie równości z innymi osobami**, w szczególności poprzez zapewnienie, że debata kandydatów na urząd Prezydenta RP, zarówno ta mająca odbyć się 6 maja 2020 r., jak i ewentualne przyszłe tego rodzaju debaty, będą dostępne dla tych osób, w szczególności poprzez opatrzenie ich transmisji na wszystkich kanałach telewizji publicznej napisami na żywo oraz wysokiej jakości tłumaczeniem na Polski Język Migowy. Będę zobowiązany za poinformowanie o podjętych przez Pana Prezesa krokach mających na celu realizację wskazanych postulatów.

Z poważaniem

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

³ Zob. Opinia RPO dla Senatu ws. głosowania korespondencyjnego na Prezydenta RP z dnia 22 kwietnia 2020 r., znak: VII.602.9.2020, dostępna pod adresem: <https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/WG%20do%20Senatu%2C%2022.04.2020.pdf>